

MỘT VỤ ÁN: QUẢ CAM OÁN NGHIỆT

Lái buôn tên gọi Tàu Dư
Mỗi năm gần Tết thường ưa mang hàng
Đi xa, đến một xóm làng
Bán buôn quen biết đã hằng bao năm
Vì chàng tính chẳng khó khăn
Cho nên công việc kiếm ăn dễ dàng
Khách chưa trả được tiền hàng
Chàng bèn bán chịu để sang năm đòi
Càng thêm khách, càng thêm lời
Khi hàng mau hết của thời sinh sôi.
Mỗi khi ghé đến đây rồi
Tàu Dư thường đến ở nơi nhà này
Bánh bèo được bán tại đây
Nhưng người mua bánh lâu nay không nhiều
Phan Phiên là chủ, sống nghèo
Tàu Dư ở đậu biết điều giúp thêm
Tình thân nảy nở đôi bên
Ngày qua tháng lại vững bền tốt thay!
Năm năm lui tới nhà này
Tàu Dư kia bỗng một ngày biến luôn
Cảm tình trong việc bán buôn
Thấy chàng vắng bóng bà con ngõ ngang
Xôn xao trong đám khách hàng
Xúm nhau bàn tán rộn ràng ít lâu
Để rồi tin tức chìm mau
Chuyện người mất tích còn đâu bận lòng.

*

Tàu Dư buôn bán thành công
Phan Phiên noi dấu, cũng mong kiếm lời

TRUYỆN THƠ

Hàng năm thấy Tết đến rồi
Cũng đi xa để tìm nơi mua hàng
Mang về bán lại xóm làng
Mỗi năm một chuyến dễ dàng vậy thôi
Thế mà sau mấy năm trời
Trở nên lăm của ai người sánh ngang
Khắp vùng nổi tiếng giàu sang
Bánh bèo nghề cũ cửa hàng dẹp luôn
Mua thêm ruộng, tậu thêm vườn
Nhà cao, cửa rộng, giả sơn giữa hồ
Hoa sen muôn sắc điểm tô
Nhà buôn thành đạt tải phố khắp vùng
Mọi người khâm phục vô cùng
Tuy đôi khi thấy lạ lùng lăm thay!
Tạ ơn trên ban phước này
Phan Phiến nổi hứng một ngày xuân sang
Rước đoàn hát bội về làng
Mời thiên hạ đến rộn ràng vui chơi
Bà con được dịp xả hơi
Rủ nhau tham dự bao người thật đông.

*

Đầu non vừa khuất vàng hồng
Chủ nhà vừa cúng tế xong nhang đèn
Rạp tuồng đã nổi trống kèn
Mời thiên hạ chuẩn bị xem diễn tuồng.
Ngay khi vừa kéo màn nhung
Thời anh kếp chính ung dung ra chào
Múa may điệu bộ khéo sao
Vừa toan cất tiếng, ngẩng đầu, xưng tên
Anh ta ngậm miệng lại liền
Mặt mày nhớn nhác, láo liên, kinh hoàng
Rồi lùi bước rất vội vàng
Vào sau sân khấu tìm đường tháo lui.
Ông bầu tức bực kêu trời
Đẩy anh trở lại ra ngoài màn nhung
Anh đành miễn cưỡng diễn tuồng

TRUYỆN THƠ

Nhưng vừa mở miệng lại vùng quay lui,
Ông bầu đành phải đổi người
Chọn anh kếp khác ra ngoài diễn thay
Ai ra rồi cũng vào ngay
Cũng đều nhón nhác mặt mày hoảng kinh
Ông bầu dò hỏi sự tình
Mấy người đều cứ lặng thinh, lắc đầu,
Bên ngoài khán giả xôn xao
Ngạc nhiên chẳng hiểu chuyện đâu lạ lùng!
Ông bầu đề nghị đổi tuồng
Chủ nhân đồng ý, ngại ngùng gì đâu
Lần này chính thức ông bầu
Mở màn, ra nói giáo đầu, xưng tên
Miệng vừa há đã chột im
Nhìn quanh dáo dác như tìm kiếm ai
Và rồi ngậm miệng tức thời
Bước lui mấy bước vào nơi hậu trường
Mặt kinh hoảng, vẻ hãi hùng
Bên ngoài cả rạp vô cùng hoang mang
Chủ nhân tức giận vô vàn,
Ông bầu gánh chẳng nói năng nửa lời
Chỉ lo hối thúc mọi người
Mau mau thu dọn rút lui tức thì
Cả đoàn hát vội ra đi
Mặc cho ông chủ nhân kia bất bình.
Cho là điềm chẳng tốt lành
Giận bầu gánh hát hại mình buổi nay
Phan Phiên đi kiện tòa ngay
Thanh danh còn một chút này mà thôi.

*

Quan tòa đêm trước đang ngồi
Uống trà, đọc sách, rung đùi, ngâm thơ
Chợt đâu thấy một bóng mờ
Bước vào đặt trước án thư của ngài
Một mâm quả rồi vái dài
Vội vàng quay gót khuất ngoài bóng đêm

TRUYỆN THƠ

Quan tòa bèn mở ra xem
Ngay trong mâm quả thấy liền trái cam
Ngài thò tay vừa định cầm
Quạ đen ngoài cửa bắt thần bay ngang
Thò chân quắp mất quả cam
Quan tòa thấy vậy vội vàng đuổi theo
Trượt chân vấp ngã, miệng kêu
Giật mình tỉnh giấc thấy điều thực hư
Rằng quan chộp giấc mộng mơ
Quạ đen, khách lạ chỉ là chiêm bao.
Hôm sau trùng hợp làm sao
Phan Phiên bỗng nạp đơn vào kiện thưa
Quan tòa chột nghĩ giấc mơ
Và đơn kiện tụng chắc là liên quan,
Ngài bèn gửi giấy đòi đoàn
Ông bầu, kếp hát toàn ban đến hầu.
Mọi người khai báo như nhau:
"Ra tuồng định nói vài câu mở màn
Miệng vừa há chột kinh hoàng
Một người xuất hiện cầm cam nhét vào
Không cho nói được tiếng nào
Chúng tôi sợ hãi quay đầu trở lui!"
Sau khi nghe rõ chuyện rồi
Quan tòa tự hỏi thấy hơi lạ kỳ:
"Trái cam kia liên hệ chi?"
Nên quan quyết định phải đi coi liền
Cùng quân hầu đến Phan Phiên
Gọi là thăm hỏi cho thêm tỏ tường.

*

Quan đi xem xét khu vườn
Nào đâu thấy lạ vừa đương định vào
Chột nghe tiếng quạ thăm sâu
Vang lên ảo não góc sau vườn nhà,
Sinh nghi quan vội ghé qua
Thấy cây cam mọc thật là xanh tươi
Góc vườn chỉ một cây thôi

TRUYỆN THƠ

Xum xuê cành lá, trái thời hiểm hoi
Trên cành một trái lẽ loi
Quan đang nghĩ ngợi chợt nơi cành này
Một con quạ tới đậu đây
Kêu lên thảm thiết giọng đầy oán than
Rồi dùng mỏ mổ mổ cam vàng
Mỏ xong cất cánh lẹ làng bay đi.
Lạ thay trong quả cam kia
Một tia máu đỏ tức thì phun ra
Phan Phiên run sợ, khế la
Quân hầu hoảng hốt, quan toà nghi nan
Nghĩ rằng có kẻ chết oan
Truyền quân đào bới gốc cam thăm dò
Thấy lòi ra bộ xương khô
Phan Phiên tái mặt hét to hãi hùng
Vùng lên chạy trốn điên cuồng
Lính hầu bắt lại, hết đường chối quanh.

*

Phan Phiên khai rõ ngọn ngành:
"Xác Tàu Dư quả thật tình chôn đây
Tàu Dư giàu có lắm thay
Tôi đưa em vợ lâu nay trong nhà
Mỗi manh gả cho hấn ta
Hấn ta đồng ý, thế là tạm yên,
Hấn về thu xếp bạc tiền
Để qua lập nghiệp ở bên vùng này.
Thế rồi bỗng có một ngày
Vợ con tôi ngủ đang say giấc nồng
Đêm khuya khuất, trời mịt mù
Tàu Dư chợt gánh hai thùng đến đây
Bên trong vàng bạc chất đầy
Nhờ tôi chôn lén gốc cây ngoài vườn
Chúng tôi cùng thực hiện luôn
Vàng thoi, bạc nén đem chôn chỗ này.
Bạc vàng gọi máu tham ngay
Lại thêm cây cuốc trong tay sẵn sàng

TRUYỆN THƠ

Giết Tàu Dư thật dễ dàng
Nhắm ngay đầu hấn tôi phang xuống liền
Tàu Dư chết chẳng kịp rên
Hố sâu đào sẵn một bên đây rồi
Tôi chôn xác chết xuống thôi
Bốn bề vắng lặng ai người nào hay
Bứng cây cam nhỏ cạnh đây
Tôi trồng cam đó lên ngay hố này.
Vớ bao tài sản trong tay
Tôi thôi nghề cũ, tháng ngày đi buôn
Để che mắt khắp làng thôn
Làm như tôi kiếm được luôn nhiều lời
Mọi người nghĩ tài sản tôi
Là do buôn bán nhờ trời phát lên."

*

Tòa bèn xử tội Phan Phiên
Bao nhiêu gia sản tịch biên ngay liền
Trích riêng ra một khoản tiền
Cầu siêu chay tịnh ba đêm, ba ngày
Cho Tàu Dư chết nơi đây
Được mau siêu thoát, oán này lìa xa.
Cầu siêu đến tối thứ ba
Hồn Tàu Dư bỗng hiện ra lạy quỷ
Trước bàn thờ Phật uy nghi
Lạy xong ba lạy hồn kia biến liền
Thoáng qua một bóng quạ đen
Bay đi cất tiếng kêu trên bầu trời.

LS. Ngô Tăng Giao

(phỏng theo bản văn xuôi
của QUÁCH TẤN)

